

СТОРІНКИ З ІСТОРІЇ ПЕРЕКЛАДУ БІБЛІЇ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Килимник І. О.

Київський національний лінгвістичний університет

У статті йдеться про основні етапи перекладу Біблії англійською мовою, починаючи з глибокої давнини, від перших перекладів з латинської, грецької та давньоєврейської мов на готську в IV столітті, і до другої половини XX століття, коли вийшла з друку Нова Інтернаціональна версія Біблії сучасною англійською мовою. Вказується також на найвизначніші версії, а саме Кедмона, Преподобного Біда, Вікліфа, Уільяма Тиндейла, Майлза Ковердейла, Короля Якова.

Ключові слова: Біблія, версія, переклад, англійська, грецька, латинська, староеврейська мови.

В данной статье речь идет об основных этапах перевода Библии на английский язык. Начиная с далекого прошлого, от первых переводов с латинского, греческого и староеврейского языков на готский в IV столетии, и до второй половины XX столетия, когда вышла из печати Новая Интернациональная версия Библии на современном английском языке. Указывается также на самые выдающиеся версии, такие как, версии Кедмона, Достопочтенного Биды, Виклифа, Уильяма Тиндейла, Майлза Ковердейла, Короля Якова.

Ключевые слова: Библия, версия, перевод, английский, греческий, латинский, староеврейский языки.

The article deals with the main stages of Bible translation into the English Language, beginning from the ancient times with the first translations from Latin, Greek and Hebrew into Gothic in IV century up to the second half of XX century, when New International Version was published. The most important versions such as Caedmon's, Venerable Bede's, Wyclif's, Tyndale's, Coverdale's, King James and some other versions are also mentioned.

Keywords: the Bible, the version, transfer, English, Greek, Latin, old Jewish languages.

Історія перекладу Біблії англійською мовою бере свій початок у темній і невизначеній давнині англосаксонського періоду розвитку англійської мови. Слід зазначити, що великий вплив на пізніші англосаксонські версії Біблії і особливе значення у створенні подальших перекладів мав переклад Біблії з грецької на готську мову IV століття [8, с. 434]. Цей переклад було почато близько 341 року єпископом Ульфілою – християнським місіонером. Найдавніший текст, що є надзвичайно точним і має багато спільного з латинським, було завершено близько 348 року. Для свого перекладу Ульфіла користувався алфавітом, що мав 27 літер-знаків на базі грецького, латинського алфавіту і давньогерманських рун, тобто літер рунічного алфавіту. Давньоанглійська мова користувалася рунічним алфавітом, поширеним у північній Європі на території Скандинавії, сучасної Німеччини і на Британських островах у III-IV століттях. Ніхто не знає, як він утворився, але схоже на те, що він розвинувся з одного з алфавітів, що існував на півдні Європи. Він має 24 літери-руни. Називався він за сполученням перших рун “Futhork”, на що вказує Д. Кристал [4, с. 9]. Ця версія перекладу існує лише в деяких фрагментах, переписаних і датованих V-VI століттями. Сюди входять деякі тексти, написані поверх стертих попередніх, і так званий Кодекс Аргентеус (“Codex Argenteus”), написаний срібними і золотими літерами на пурпуровому пергаменті. Разом з деякими фрагментами Послання збереглися і чотири Євангелія.

Преподобний Бід у своєму захоплюючому викладі Еклезіастичної історії “Ecclesiastical History of the English People” говорить про прекрасний внесок, який зробив пастух Кедмон в оспівування біблійних тем англійською мовою в кінці VII століття. Кедмон (Caedmon)

вважається першим англійським поетом [10, с. 66]. Згідно з Бідом, він був пастухом з монастиря в Йоркширі. Одного разу він прокинувся, побачивши дивний сон, і одразу почав писати вірші англійською мовою на релігійні теми. Преподобний Бід (Venerable Bede або Baeda 673-735) [9, с. 35] був англійським монахом і істориком. У своєму монастирі в місті Джерроу на північному сході Англії він писав книги, найвидатнішою з яких є Еклезіастична історія, написана латинською мовою. Ця книга є найпершою серйозною роботою з англійської історії. Як відзначав Бід, у Кедмона були послідовники, які докладали чимало зусиль, щоб писати і співати релігійні пісні. Хоча Бід не наводив жодної цитати з Кедмонових віршів, він показав нам відчуття захоплення і оригінальності, що присутні у співах Кедмона [1, с. 39-40].

Преподобному Біду належить переклад Євангелія від Іоана. Йому також приписується переклад усієї Біблії або більшої її частини англійською мовою, на жаль, ця робота не збереглася. Бід мав великий вплив на подальші спроби перекладу Біблії та її окремих частин.

У цей час було кілька спроб як перекладу Біблії в цілому, так і деяких її книг. Так певному Альдхельму (Aldhelm 640 – 709) приписується переклад книги Псалмів і навіть усієї Біблії, але достовірних доказів цього немає. У всякому разі, є деякі тлумачення Альдхельмом біблійних текстів, а саме Псалтиря Веспасіана – Тітус Флавій Веспасіан був римським імператором I століття н. е. – найдавнішого Псалтиря, написаного латинською мовою. Існують також подальші тлумачення цієї книги за англосаксонського періоду.

Англійський король Альфред Великий (Alfred the Great 849 – 901) запровадив Кодекс саксонських законів (“Code of Saxon Laws”), що певною мірою є тлумаченням англійською мовою десяти Заповідей і частини книги Виходу з П’ятикнижжя Мойсеєвого, а також з книги Діян Апостолів Нового Заповіту. Король Альфред Великий також перекладав книгу Псалмів, але смерть не дала йому закінчити працю. Деякі дослідники вважають, що він переклав прозою англійською мовою перші п’ятдесят Псалмів.

Абат Ельфрік (Aelfric) на початку XI століття зробив переклад і тлумачення значної частини тексту Старого Заповіту. Збереглося два манускрипти Євангелій латинською мовою з англосаксонськими тлумаченнями. Один датований VIII століттям з пізнішими деякими поясненнями, зробленими в X столітті – близько 950 року. Це так звані Ліндісфарнські Євангелія або Євангелія Священного острова Ліндісфарн – недалеко від берегів стародавньої Нортумбрії в Ірландському морі. Другий також датований цим періодом і написаний під сильним впливом попереднього.

Важливо згадати ще один переклад, зроблений за англосаксонських часів, – це суцільний переклад англійською мовою чотирьох Євангелій. Цей переклад становив шість манускриптів. Автор, на жаль, невідомий.

Розвиток літератури в середньоанглійський період починається в кінці XII століття. Близько 1300 року з’явився римований або поетичний переклад Псалмів англійською мовою. За ним послідував прозаїчний переклад, зроблений Ричардом Роллом (Richard Roll of Hampole). У цей час було також здійснено кілька спроб перекладу Нового Заповіту.

Значним досягненням середньоанглійського періоду був переклад, пов’язаний з Джоном Вікліфом (John Wyclif 1320 – 1384) – англійським релігійним реформатором і перекладачем. Версія Вікліфа з’явилася в другій половині XIV століття, а саме в 1380 – 1383 роках. Значна частина перекладу Старого Заповіту була зроблена Ніколасом з Херефорда (Nicholas of Hereford). Решта тексту Старого Заповіту і весь Новий Заповіт було перекладено Вікліфом. Цей переклад став надзвичайно популярним і впливовим на розвиток суспільства. Поштовхом до цього було бажання Вікліфа зробити текст Біблії доступним англійському народу після тривалого періоду норманського завоювання Британії, після засилля норманської і французької культури, французької і латинської мови. Це був переклад з латинської мови. Автор прискіпливо дотримувався оригіналу, що завдавало деякої шкоди у перекладі ідіом та в досягненні чіткості розуміння

тексту. Врешті, цей переклад став спробою, що була необхідна для потреб сучасників і спрямована в майбутнє. Трохи пізніше Джоном Пурвейєм (John Purvey), послідовником Вікліфа, був зроблений ще один переклад. Це була так звана виправлена версія перекладу Вікліфа, яка набула надзвичайного впливу і стала поважним взірцем для наступних перекладів. Пізніше, в XVI столітті, ця версія була замінена перекладами Тиндейла та Ковердейла, але значення роботи Вікліфа збереглося на віки.

Уільям Тиндейл (William Tyndale 1492 – 1536) був першим, хто переклав Новий Заповіт англійською мовою з грецької [6, с. 343]. Він здобув ступінь магістра в Оксфорді в 1515 році за рік до того, як з'явився переклад Нового Заповіту Еразма Роттердамського. То був Новий Заповіт, уперше опублікований грецькою мовою. Тиндейл, напевно, вивчав грецьку мову в Кембриджі. Він завзято працював над тим, щоб Біблія була доступна простому народу і щоб вона була написана рідною (англійською) мовою. Про це свідчить випадок, що трапився із самим Тиндейлом, коли він зустрівся з освіченим чоловіком, який сказав йому, що краще жити без законів Божих, ніж не мати законів папи Римського. На що Тиндейл відповів відмовою коритися Римському папі, і сказав, що Богові приємніше було б навчити простого сільського хлопця, ніж мати справу з багатим [9, с. 328].

Побачивши, що Англія була невідповідним місцем для того, щоб прості люди мали Біблію рідною мовою, Тиндейл поїхав до Гамбурга. Англія того часу була Англією Генріха VIII – непередбачуваного, суперечливого тирана-короля, який назвав себе помазанником Божим і сам же зрікся Римського папи, за що і був відлучений від католицької церкви, фактично ставши засновником англіканської церкви. Генріх VIII не міг дозволити нікому краще за себе трактувати Священне Писання. Тому Тиндейлу не було місця в країні, і він більше ніколи в Англію не повернувся, хоча подумки він завжди був зі своєю рідною землею і працював заради свого народу.

Перекладаючи Новий Заповіт, Тиндейл користувався перекладами грецькою мовою Еразма Роттердамського, що були зроблені в 1519 та 1522 роках. Він користувався також латинським перекладом Біблії Еразма Роттердамського, німецькими текстами, перекладеними Мартином Лютером, а також латинською версією, зробленою в IV столітті. Тиндейл почав друкувати свою версію в 1525 році в Кельні, але опозиція змусила його переїхати до південно-західних німецьких земель, де він і завершив перші два видання 1525 і 1526 років накладом по 3000 примірників кожен. Вихід у світ цієї книги був зустрітий надзвичайно жорсткою опозицією, яка намагалася знищити весь наклад, що їй і вдалося врешті зробити: збереглося лише кілька примірників цієї першої публікації в бібліотеці Британського музею. У 1534 та 1535 роках вийшли два переглянуті та виправлені видання Нового Заповіту. Незважаючи на опозицію, це видання не було знищене. Це було перше друковане видання англійською мовою перекладеного з грецької мови Нового Заповіту, що відкрило новий період в історії перекладу Біблії англійською і є надзвичайно великим внеском у подальшу роботу в цьому напрямку. Вплив викладення тексту, структури і мови перекладу Тиндейла на наступні версії Біблії визначальний. Слід віддати належне простоті, новизні, жвавості і влучності мови і стилю цієї версії Нового Заповіту. Тиндейл також переклав П'ятикнижжя Мойсеєве в 1530 році, книгу пророка Іони в 1531 році та ще кілька книг зі Старого Заповіту, які були надруковані в 1534 році разом з Новим Заповітом. Дуже ймовірно, що Уільям Тиндейл переклав значну частину Нового Заповіту, але не зміг завершити весь переклад через мученицьку смерть. У своїй роботі над Старим Заповітом він користувався старовірськими текстами, що свідчить про високу освіченість автора перекладу. Можна зробити висновок, що переклад Тиндейла – це визначна подія, адже його слова переходять від версії до версії практично без змін. Наприклад, такі рядки з Євангелія від Матвія:

“Blessed are the poor in spirit
for theirs is the Kingdom of Heaven.
Blessed are they that mourn, -
for they shall be comforted.
Blessed are the meek,
for they shall inherit the earth.
Blessed are those who hunger and thirst for righteousness,
for they shall be filled.
Blessed are the merciful,
For they shall be shown mercy.
Blessed are the pure in heart,
for they shall see God.
Blessed are the peacemakers,
for they shall be called sons of God.
Blessed are those who ar
for they shall be filled.
Blessed are the merciful,
For they shall be shown mercy.
Blessed are the pure in heart,
for they shall see God.
Blessed are the peacemakers,
for they shall be called sons of God.
Blessed are those who are persecuted because of righteousness,
for theirs is the kingdom of heaven.”

Тиндейл дав нам багато сталих виразів, які вживаються дотепер: “let there be light”- “нехай буде світло”; “my brother’s keeper” – “сторож брата свого”; “filthy lucre” – “брудний прибуток”; “fight the good fight” – “вести справедливу боротьбу”; “sick unto death” – “втомлений до смерті”; “broken-heart” – “розбите серце”; “clear-eye” – “ясні очі”; “the powers that be” – “сильні світу цього”.

Тиндейл здебільшого використовував мову простих людей для простих людей. Пройшло кілька століть, поки англійська мова звільнилася від засилля нормальної французької і знову стала мовою великої держави, судової влади, королів, церкви. З латинською мовою церкви то була найжорстокіша битва, яку Тиндейл допоміг виграти.

Джордж Джой (George Joye) зробив свій значний внесок у переклад Біблії за часів Тиндейла. Він закінчив Кембридж у 1513 і під впливом лютеранства змушений був у 1527 році залишити Англію. Він опублікував деякі фрагменти перекладу Біблії в 1530 році, також перероблену версію Нового Заповіту Тиндейла, чого останній не схвалював.

Серед тих, кого можна згадати поряд із Тиндейлом, варто назвати церковника Майлза Ковердейла (Miles Coverdale 1488 – 1569). Це був один з найвизначніших перекладів усього тексту Біблії в період до появи Авторизованої версії, тобто версії короля Якова 1611 року [6, с. 239]. Ковердейл опублікував свій переклад у 1535 році на континенті. Це був перший повний текст Біблії англійською мовою, перекладений з німецької і латинської версій із включенням перекладів Тиндейла. Цей текст був присвячений королю Генріху VIII. На титулі перевидання 1537 року було написано, що ця Біблія публікувалася з наймилостивішого дозволу короля і одержала найвеличніше схвалення. У 1538 році Ковердейл опублікував паралельні тексти латиною з англійським перекладом, що було надзвичайно великим внеском у традицію перекладів Біблії англійською мовою.

У 1537 році з'явилася Біблія, на титульній сторінці якої було написано, що вона була цілком і повністю перекладена на англійську мову Томасом Метью (Thomas Matthew). Цю версію дуже часто розглядають як написану одним із послідовників і учнів Тиндейла. По суті то була компіляція з перекладів Тиндейла та Ковердейла з незначними змінами. Цей факт можна розглядати як іронію на те, що Біблія, яку фактично переклав Тиндейл і який впавав у немилість короля Генріха VIII і англійської церкви у цілому, через що змушений був тікати до Європи, де його знайшли убивці, яких послав той же Генріх VIII, зараз була присвячена Генріхові і опублікована з його величної згоди. Більш того, архієпископ Кентерберійський Томас Кромвелл (Thomas Cromwell) підтвердив санкцію Генріха VIII, що саме цю версію Біблії було дозволено розповсюджувати і вивчати в межах королівства.

У 1539 році з'явилася версія, яка мала подальший велетенський вплив в Англії у всіх сферах життя, а особливо на наступну історію перекладу Біблії англійською мовою. Ця версія була підготовлена до друку Ковердейлом за підтримки Томаса Кромвела і названа Біблією Кромвела. Вона мала великі нестандартні розміри і також увійшла в історію як Велика Біблія (Great Bible). Шість видань мала ця версія в 1540 – 1541 роках. Її було дозволено поширювати серед простого народу, і кожна церква мусила мати її також. Вона використовувалася для служби в церкві, для навчання читання, для обговорення і дискусій.

В останні роки правління Генріха VIII не було здійснено жодної публікації Біблії, і офіційне ставлення до використання її змінилося. Не було заборони щодо жодної версії: ні до Великої Біблії, ні до версій Тиндейла чи Ковердейла, але використання їх було обмеженим. Змінилося ставлення як до підручників для початківців, що навчали письма та читання дітей, так і до молитовників у церквах, де містилися добірки з Біблії. У 1545 році був надрукований так званий Буквар Генріха VIII (Primer of Henry VIII), який був перероблений з нотатками. Всі ж інші аналогічні книги були заборонені.

За часів Едуарда VI, сина Генріха VIII, ситуація щодо використання різних версій Біблії знову стала сприятливою. Багато попередніх перекладів перевидавалося, але практично не було жодної спроби створити новий. Була зроблена єдина спроба перекласти Біблію, не вживаючи слів не англійського походження, уникаючи запозичень, але ця спроба була не дуже вдалою.

Часи правління Марії Тюдор (Bloody Mary) протилежно відрізнялися від часів Едуарда VI. Біблії були вилучені з церков, і багато послідовників протестантської віри постраждали. Багато хто рятувався втечею на континенті. Група таких утікачів, що опинилася в Женеві, видала Біблію, яку так і назвали Женевська Біблія (The Geneva Bible), Новий Заповіт якої вийшов у 1557 році і був підготовлений Уільямом Уїттінгемом (William Whittingham). За основу було взято переклад Уільяма Тиндейла.

У 1558 році Єлизавета I вступила на престол і знову офіційне ставлення до використання Біблії і до перекладів англійською мовою змінилося. Однак Уїттінгем і його послідовники залишилися в Женеві і активно працювали над новим виданням Біблії. Остаточна версія, яка була присвячена Єлизаветі I вийшла з друку в 1560 році. Це видання мало надзвичайно великий вплив на пізніше створення Авторизованої версії і використовувалося повсюди аж до 1620 року. Старий Заповіт Великої Біблії і Новий Заповіт Тиндейла, виправлений Уїттінгемом, лягли в основу цієї публікації. Женевська Біблія була більш правильним і точнішим перекладом, ніж Велика Біблія, але вона не одержала офіційного схвалення. Однак архієпископ Кентерберійський Мет'ю Паркер (Mathew Parker) сприяв перегляду версії Великої Біблії і особисто брав участь у цій роботі, яка завершена була публікацією в 1568 році. Ця версія була названа Єпископською (Bishop Bible).

Прихильники римо-католицької віри, ще за часів Єлизавети I повтікали на Континент, на протигагу протестантськи налаштованій Англії і, маючи на меті протиставити щось впливові протестантської віри, в 1582 році опублікували свою версію Біблії англійською мовою.

То була так звана Реймська версія Старого Заповіту (The Rheims – Douay Version). Авторами цього перекладу були Грегорі Мартін (Gregory Martin), Уільям Аллен (William Allen) та інші. Цей переклад було здійснено в соборі міста Реймс, що на північному сході Франції. У своїй роботі вони звичайно користувалися і брали за основу вже існуючі переклади англійською мовою, а також першоджерела латиною і грецькою. Їхня версія Нового Заповіту вийшла у світ лише в 1609 році.

На прийомі в палаці-резиденції короля Хемптон Корт у 1604 році президентом коледжу Христа Оксфордського університету доктором Джоном Рейнольдсом (Dr. John Reynolds) була внесена пропозиція про те, що необхідно зробити новий переклад Біблії англійською мовою. Ця ідея не була активно прийнята більшістю, але вона надзвичайно сподобалася королю Якову I, який забажав зробити єдиний переклад кращими перекладачами-науковцями Оксфорда і Кембриджа, який би засвідчили єпископи таємної ради і щоб він був представлений і затверджений особисто королем.

Джеймс I призначив 54 науковців для роботи над перекладом, які у свою чергу утворили шість груп. Передусім усі вони мали наслідувати Єпископську Біблію, а також інші попередні переклади, використовуючи старі еkleзіастичні (релігійні) терміни. У передмові до цієї версії було написано, що це переклад “для простого читача”. Переклад не було здійснено поспіхом. Працюючи над оригінальними текстами латиною і грецькою, використовували також переклади і різні коментарі, зроблені різними мовами, різноманітні мовні засоби і стилістичні прийоми. Основною метою перекладачів було, щоб ця книга була зрозумілою навіть простолюдності.

Коли робота була завершена, було відібрано дванадцятьох перекладачів для корекції і звіряння тексту і підготовки до публікацій. Немає ніяких відомостей про офіційний дозвіл, але слова в передмові “призначено для читання в церквах” були формальним доказом дозволу. Одразу версія короля Якова замінила Єпископську версію у всіх церквах і коледжах, набрала надзвичайної популярності як Авторизована версія або Офіційна версія (Authorized Version). Цей переклад увібрав у себе все найкраще, що передувало його виходу, все, що було опубліковано англійською мовою. Він з’явився в той час, коли молода і енергійна англійська мова швидко розвивалася і набувала широкого розповсюдження. Цей переклад Біблії англійською мовою справедливо було названо найшляхетнішим пам’ятником англійської прози того часу, як указував дослідник саме цієї версії К. Баттерворт (K. Butterworth) [2, p. 230]. Ця версія зобов’язана всім попереднім на 60 %, а особливо Женевській – понад 19 % і перекладу У. Тиндейла – понад 18 % тексту.

З появою версії короля Якова робота над перекладом Біблії англійською мовою не зупинилася. З’являлися нові і нові версії різних книг Біблії і надалі. Так, наприклад, у 1613 році понад 300 виправлень було зроблено в новій публікації. Продовжувалася робота протягом усього XVII століття. Найзначнішим було видання 1623 року Генрі Ейнсворта (Henry Ainsworth). Кілька важливих спроб було зроблено у XVIII столітті. Так, у 1729 році було опубліковано паралельні тексти Нового Заповіту грецькою та англійською мовами Уільямом Мейсом (William Mace), де зроблена спроба вживання розмовної англійської мови часу. У XVIII столітті було здійснено ще кілька перекладів, які намагалися наблизити мову Біблії до тоді сучасної розмовної. У 1745 році Уільям Уїстон (William Whinston) опублікував так звану Примітивну версію Нового Заповіту (Primitive New Testament). Річард Вінн (Richard Wynn) зробив переклад Нового Заповіту в 1764 році, в якому він намагався поєднати точний літературний переклад з вільними трактуваннями та парафразами. У 1768 році вийшов переклад Ю. Харвуда (Eugene Harwood), названий Вільним перекладом Нового Заповіту (Liberal translation of the New Testament). Ця робота характеризується елегантною літературною мовою з деякими вставками розмовної.

У 1770 році вийшла версія Джона Уорслі (John Worsley), у якій автор зробив спробу вживати ідіоматичні вирази, характерні на той час. Ця робота була опублікована вже посмертно.

XIX століття дало кілька важливих перекладів Біблії англійською перш, ніж було зроблено переклад, який називається Виправлена версія (Revised Version). Це були здебільшого переклади окремих книг Біблії або в цілому Нового Заповіту [7, р. 546].

Переконаність у тому, що необхідно було переглянути Офіційну або Авторизовану версію, з'явилася у другій половині XIX століття, а саме 1870 року на соборі англіканської церкви в Кентербері. У цьому грандіозному проєкті взяли участь визначні англійські дослідники і перекладачі, які не обов'язково були прихильниками Англіканської церкви [9, с.330]. Було погоджено зробити якомога менше змін порівняно з Авторизованою версією з точки зору віри і необхідні мовні зміни згідно зі станом англійської мови на кінець XIX ст.

Перша зустріч учених відбулася 22 червня 1870 року в Єрусалимському залі Вестмінстерського абатства. Першій сесії передувала загальна служба, що була проведена настоятелем Вестмінстера в каплиці Генріха VII. Серед присутніх був і один унітарій, що викликало великий протест з боку інших учасників. Так починалася кампанія нагнненої і складної праці, що продовжувалася протягом 10 років. Під час роботи знадобилася допомога американського біблійного товариства і дві групи – одна, що працювала над перекладом Старого Заповіту, і друга, що працювала над перекладом Нового Заповіту, – були створені. Було наголошено, що виключне право публікації надавалося Оксфорду і Кембриджу. Американці мали право опублікувати цю працю лише через 14 років. 17 травня 1881 року вийшла з друку Виправлена версія (Revised Version) Нового Заповіту в Англії, а весь текст Біблії з'явився 19 травня 1885 року. Багато зусиль було докладено, щоб точно і правильно передати зміст оригінальних текстів, а також особливу увагу було приділено деталям. Якщо було можливо, зберігалися вдалі переклади попередників. Через особливу точність перекладу ця версія стала головною для впровадження в церквах і для вивчення. Але все ж не всі сприйняли нову версію, побачивши в ній недостатню тональність, ритм і навіть мелодику офіційної Авторизованої версії.

У 1901 році було опубліковано Американську стандартну версію Виправленої Біблії (American Standard edition of the Revised Bible).

Після публікації цієї версії виявилось, що вона не змогла повністю замінити Авторизовану, отже, питання про переклад Біблії залишалося відкритим. З 1881 року почався надзвичайно великий потік перекладів і різних версій. Багато перекладачів прагнули зробити переклади сучасною англійською мовою. Варто назвати деякі версії, що виникли у XX столітті.

Ф. Фентон (F. Fenton) видав у 1903 році свою Біблію сучасною англійською мовою (Bible in Modern English).

Новий Заповіт XX століття (The Twentieth Century New Testament) був перекладений двадцятьма вченими і вийшов у 1901 році.

Р. Ф. Веймаус (R. F. Weymouth) випустив остаточний Новий Заповіт, перекладений з грецької мови (Resultant Greek Testament) у 1903 році.

Історичний Новий Заповіт (The Historical New Testament) був виданий Джеймсом Моффатом (James Moffatt) у 1901 році. У 1913 році він перевидав його. Ще один варіант було видано в 1924 році.

У 1924 році з'явилася американська версія Нового Заповіту, зроблена Дж. Гудспідом (J. Goodspeed).

У 1930 році – 1960 роках було здійснено надзвичайно багато вдалих і не дуже вдалих спроб перекласти як повний текст Біблії, так і окремі його книги багатьма вченими-дослідниками. Робили спроби перекласти Біблію як прихильники протестантської віри, так і католики.

Варто відзначити такі версії, як Виправлена Стандартна версія (Revised Standard Version), що вийшла в 1963 році в США.

Нова Американська Стандартна Біблія (New American Standard Bible) була надрукована в 1965 році.

Надзвичайно невимушений переклад було здійснено вченими Оксфорда і Кембриджа у 1961 – 1970 роках – це була Нова Англійська Біблія (New English Bible). Надзвичайно популярними стали версії: Today's English Version – 1966; Good News for Modern Men – 1966; The Living Bible – 1971; The Way – 1972; Good News Bible – 1976; Easy-to-Read Version – 1978.

Наступний визначний крок було здійснено в 1978 році, коли вийшов повний текст Нової Інтернаціональної версії (New International Version). Це був повністю новий переклад сучасною англійською мовою, де використовувався вільніший підхід до перекладу, легкий для розуміння.

Усі нові версії, що вийшли в різних видавництвах США і Канади, крім Нової Інтернаціональної, є дуже вільними перекладами, швидше за все, це власне не переклади, а парафрази або інтерпретації біблійного тексту.

Історія перекладу Біблії англійською мовою на цьому не завершується. Попереду, можливо, виникнуть інші версії, як точні, “еквівалентні”, що передають значення оригіналу, так і “ідіоматичні”, що використовують мовні засоби і форми мови, якою здійснюється переклад, як вказує на це Д. Беекман [3, с.19-24].

Жодна версія не змогла передати повністю точно зміст Біблії, її стиль і замінити оригінал, але зусилля, які були докладені, починаючи з 1611 року після версії короля Якова, не пропали даремно. Результати цих зусиль дали плоди глибшого розуміння текстів Біблії, що віддзеркалено в багатьох перекладах, зроблених вченими дотепер і які робитимуться в майбутньому.

Література

1. Павлоцкий В. М. Great Britain Monarchy. History Culture / В. М. Павлоцкий. – Санкт-Петербург, 2006. – 455 с.
2. Butterworth C. C. The Literary Lineage of the King James Bible / C. C. Butterworth. – London, 1941. – 250 с.
3. Beekman J., Callow J. Translating the Word of God / J. Beekman, J. Callow – Dallas, 1988. – 399 p.
4. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language / D Crystal. – Cambridge University Press, 2003. – 500 p.
5. Greenslade S. C., Lampe G. W. H.. The Cambridge History of the Bible / S. C. Greenslade – Cambridge University Press, 1973. – 2, 3 vol.
6. Morgan K. O. The Oxford Illustrated History of Britain / K. O. Morgan. – Oxford University Press, 2009. – 683 p.
7. Pope H. English Versions of Bible / H. Pope – London, 1952. – 546 p.
8. Myers A. C. The Eardmans Bible Dictionary. USA, 1993. – 1094 p.
9. New Bible Dictionary. – Tyndale House Publishers. USA, 1993. – 1326 p.
10. OGBAC. Oxford Guide to British and American Culture. – Oxford University Press, 2005. – 537 p.
11. Random House Webster's College Dictionary. New York, 1992. – 1568 p.